

Keyifli ve İz Bırakan Bir Yolculuk Oldu...

Memet ZENCİRİRAN³

Hatırlamalar Bölük Pörçük, Dağınık. Tıpkı Hayat Gibi

Bu yazı, bir yolculuk hikâyesi: Başlangıcını Pir Ali Hoca ile tanışmamızın oluşturduğu ve sonrasında uzun yıllar devam eden bir yolculuğun, kendi bakış açımdan yansıtılması. Bu yüzden yazıda biraz Pir Ali Hoca, biraz da kendim var. Geçmişe dönüp baktığımda zihnimde belirenler, değişik anlardan oluşuyor. Bir yönüyle Pir Ali Hoca ile birlikte yaşanan süreçlere yönelik hatırlamalar. Bu yüzden yazı da biraz bölük pörçük, dağınık. Tıpkı hayat gibi...

Hikâye Nerede Başladı

Pir Ali Hocayı ilk nerede gördüğümü çok net hatırlıyorum. Bursa Uludağ Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde öğrenciydim. Nurhan Akçaylı Hoca, derslere asistanları ile birlikte kalabalık bir şekilde gelirdi. Asistanlarından biri de Pir Ali Hocaydı. Sonrasında öğrenciyken sınavlarıma gözetmen olarak da girmişti. Okulun en büyük sınıfı olan A1 nolu sınıfı. Hoca gözetmen, ben öğrenciydim. "Peki, bu karşılaşmalarda ilk dikkatimi çeken neydi" diye düşündüğümde aklıma şu geliyor: "Hani çakı gibi derler ya", Hoca öyleydi. Her daim özenli bir saç kesimi ve tıraş, Hocanın alamet-i farikası olan desenli bir ceket ve kumaş pantolon. Her daim şık, her daim genç. Hep de böyle kaldı. Hani, şöyle bir düşündüğümde Hocayı kirli sakalla, özensiz bir şekilde gördüm mü diye düşündüğümde, hatırlamıyorum. Saç, sakal tıraşı hep özenli, kıyafetleri her daim ütülü ve formele yakındı, kot pantolon vs. giydiğinde bile kıyafet uyumu ve özeni çok belirgindi.

1994 yılında öğrenciliğim bitti ve 1995 yılında bölüme asistan olarak girdim. Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi Anabilim Dalı'nda Veysel Hoca (Bozkurt) ile çalışacaktım. Yine ilk hatırlamalar Veysel Hocanın yakınına yönelik. Pir Ali Hoca, Veysel Hocaya çok saygı duyardı. Hukukları oldukça iyiydi. İlk diyaloglar, ilk sohbetler, Veysel Hoca vasıtasıyla kuruldu...

Kısa Bir Oda Arkadaşlığı

Asistanlığımın ilk döneminde Pir Ali Hoca ile bir yıl kadar aynı odada kaldık. Bir yönüyle kısa sürede olsa, oda arkadaşlığı yaptık. Bu dönem dikkatimi çeken ne oldu diye düşündüğümde, Hocanın hoş sohbet oluşu diyebilirim. Akademik hayatta

³ Bursa Uludağ Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi

ciddi bir duruşu vardı. Derslerde sertti, mesafeliydi. Özel alanda ise bambaşka bir Pir Ali Kaya söz konusuydu. Öğrencilerin sorunlarına duyarlı olan, ilgi gösteren, bunun yanında öğrencilerle saatlerce sohbet edebilen bir yapısı vardı. Hoca öğrencilerle olan sınıf dışındaki ilişkisinde duyarlı, yardımsever ve hoş sohbetti. İhtiyacı olan öğrencilere yönelik iş ve staj konusunda yardım çabalarına da çok defa şahit olduğumu belirtiyim. Biraz da tebessüm ederek bu noktada şunu belirtmeliyim: Tanıyanlar bilir, Hocanın samimi olduğu kişilerle uzun telefon konuşmaları meşhurdur. Benimle de kendisine yakın olan kişilerle de bir telefon konuşması 45 dakika altına düşmediği gibi, 1,5-2 saate ulaştığı da olurdu. Bu sürenin ağırlıklı konuşanı Pir Ali Hocaydı. Bunu şu amaçla da söylüyorum: Hoca dostları arasında hoş sohbetti ve uzun uzun konuşurdu...

İlişkiler 1: Alt Dönemden Sevdiği Meslektaşları ile İlişkiler

Peki, bizlerle, yani alt dönemdekilerle ve alt dönemden kendisine yakın gördükleriyle ilişkisi nasıldı diye düşündüğümde de yine ilk verebileceğim cevap hoş sohbet oluşuydu. Saatlerce hayata, insanlara, siyasete yönelik konuşabiliyor ve kendini dinletebiliyordu. Bizlerle olan ilişkisini bir akademisyen ilişkisinden çok, yakın bir tanıdık/ dost/ akrabalık ilişkisi içerisine oturtmaya çalıştığını söyleyebilirim. Yakın çevresinden olan dostları/ arkadaşları olarak, Hocaya bazen “ağa”lık boyutu olduğuna yönelik de takılırdık. Sevdiklerine yönelik paternalist tarafı ağır basıyordu: Koruyucu, kollayıcı, destekleyici. Yeri geldiğinde de onları koruma adına kavgacı olduğunu söyleyebilirim. Kişilik olarak da çok eli açık, cömert biriydi.

Eli açıklıktan söz açılmışken, Hocayla birlikte gidilen yemeklerde, hesabı Hocanın ödediğini vurgulamaya gerek yok sanırım. Evet, kalabalık bir grupla da gitsek, sürekli hesabı kendisi öderdi. Artık, birkaç defa üst üste gidilince biraz da kavgacı ederek hesap ödemişliğimiz az da olsa söz konusuydu.

Yemek zevki üst düzeydeydi. Özellikle et yemekleri konusunda uzmandı, onu söyleyebilirim. Bursa’daki birçok iyi lokantayı Pir Ali Hoca sayesinde öğrendiğimi belirtebilirim. Bunu şunun için de söylüyorum. Kişilik özelliği olarak fazla detaycıydı. Akademik hayatında da özel hayatında da işin iyi yapılmasını önemsiyordu ve işi iyi yapan yerleri özellikle arayıp da buluyordu. Bekârlık dönemlerinde, Çarşamba bölgesindeki apartmanın en üst katındaki evine gitmişliğimiz de yemeğini yemişliğimiz de vardı. El becerisi de iyiydi ve iyi yemek yapardı. Bunu da belirtmiş olayım...

İlişkiler 2: Sevdikleri, Saydıkları

Kimleri severdi ve saygı duyardı? Ali Yaşar Hocaya (Sarıbay), büyük saygı duyardı. Hem entelektüel birikimine hem de kişiliğine büyük saygısı vardı. Hocayla yemeğe çıkmayı, sohbet etmeyi çok severdi. Ali Yaşar Hocanın, Pir Ali Hocada çok özel bir yeri vardı. Derda Hoca (Küçükalp) ile çok özel bir hukuku vardı. Birbirlerinin nikâh şahitliğini de yapmışlardı. Bir kardeş gibi gördüğünü

söyleyebilirim. Derda Hocayı çok sever, akademik yetkinliğine de büyük saygı duyardı. Ferudun Hocayı (Yılmaz) çok severdi. Onunla zaman zaman sohbet etmek, yemek yemek, konuşmak Hoca için çok keyifliydi. Kişiliği ve akademisyenliği ile ilgili hep çok olumlu konuşurdu. Aziz Çelik Hocayı çok sever, akademisyen olarak çok beğenir, bir dost olarak görürdü. Son yıllarda Aziz Hocanın akademisyen olarak uğradığı haksızlıklar konusunda bir şey yapamamanın sıkıntısını da çok dile getirirdi. Ahmet Makal Hocanın kişiliğine, entelektüel birikimine ve akademisyenliğine büyük saygısı vardı, sözü geçtiğinde bunu sıklıkla vurgulardı. Veysel Hocaya (Bozkurt) büyük saygı duyardı. Bölümde çok sıkıntılı günler geçirdiği dönemde Veysel Hoca, Pir Ali Hocaya sürekli destek olmuş ve kollamıştı. Pir Ali Hoca, normalde ilişkilerinde mesafeye çok dikkat ederdi; bu konuda tek istisnayı Veysel Hocaya yaptığını söyleyebilirim. Veysel Hoca, Pir Ali Hocayı öğrencilik günlerinden tanır ve severdi. Bu nedenle kendisine zaman zaman da “Alican” diye hitap eder, takılırdı. Pir Ali Hoca, bu hitabı saygıyla karşılardı. Başka birisinin Hocaya, böyle hitap etmesi düşünülemezdi bile.

Mesut Gülmez Hocayı severdi. Mesut Hocanın, birçok önemli konu yanında Sosyal Haklar, Uluslararası Sosyal Politika konularında da önemli çalışmaları vardı. Pir Ali Hoca da İş Hukuku yanında bu konularda da önemli çalışmalar yaptı. Bir yönüyle aynı meselelerden ızdırap duyan bir kalem arkadaşlığı. Mesut Gülmez Hocayı sever; akademik olarak saygı duyar; bu saygısını da zaman zaman dile getirirdi. Pir Ali Hocanın akademik hayatında ve akademisyenliğe bakışında en büyük etkisi olan isim, şüphesiz ki, Metin Kutal Hocaydı. Pir Ali Hocada çok çok özel bir yeri vardı. Metin Hoca, İş Hukuku alanının efsane isimlerden biriydi. Pir Ali Hocanın, hocalığını da yapmış, jürilerinde de yer almıştı. Pir Ali Hoca, Metin Kutal Hocanın akademik duruşuna, alandaki hâkimiyetine, akademik üslubuna ve insani yaklaşımına saygı duyardı. “Hani, Pir Ali Hoca için, Hocanın akademik ustası kim” dense, cevap kesinlikle Metin Kutal Hoca olurdu. Çok büyük saygısı, çok büyük hayranlığı vardı. Hayatı boyunca da her ortamda bu saygısını dile getirdi...

Ceyhun’u (Güler) çok sever, akademisyen olarak çok beğenir ve büyük saygı duyardı. Ceyhun, bölümümüze lisansüstü eğitim için başka bir üniversiteden gelmişti ve doktora bitince ayrılacaktı. Hocayı asiste etmesi için görevlendirildi. Bir asistandan çok daha fazlası olduğunu kesinlikle söyleyebilirim. Hocanın el yazısı ile yazdıklarını bilgisayara aktarmaktan tutup, her konuda Hocaya destek verdi. İlişkileri bir abi kardeş ilişkisi gibiydi. Fatih (Gültekin), bölümde İş Hukuku Anabilim Dalı’na asistan olarak girdi. Dolayısıyla doğrudan Pir Ali Hocayla çalışıyordu. Fatih de çok çalışkandı. Hocayı asiste etmede o da bir asistandan çok daha fazlasıydı, Hocayla yakın bir diyalogu oldu. Pir Ali Hocanın birlikte çalıştığı kişilere yönelik paternalist tarzına çok defa şahit olmuşumdur. Bölümde, kendileri farkında olmasa da onları korur ve haklarına sahip çıkardı; Fatih için de arkasından çok koruyup kolladığını söyleyebilirim. Bölümde Şenol’a (Baştürk) çok saygı duyduğunu, akademik olarak çok beğendiğini, benimle diyalogunun gerilimli olduğu dönemlerde anabilim dalı ilişkisinin Şenol Hoca üzerinden yürüdüğünü söyleyebilirim. Yine genç kuşaktan

Burak Faik'i (Emirgil) insan olarak sevdiğini, akademik yönden ve kişilik olarak çok beğendiğini de belirtebilirim. Özlem Hoca (Işığışçok) ile odaları yan yanaydı. Bir yönüyle komşulardı. Komşuluk hukuku gereği çay kahve muhabbetleri yaparlardı; belki de bölümde en sık görüştüğü kişilerdendi ve insan olarak da Özlem Hocayı severdi.

Doğru Bildiğini Söyler, Bedelini de Öderdi

Pir Ali Hocanın en önemli özelliklerinden birinin, başına ne gelecekse gelsin doğru bildiğini söylemesi olduğunu ifade etmeliyim. Bu konuda çok bedel ödediğine de yakından şahidim. Gerek bölümdeki toplantılarda gerek akademik camianın bir araya geldiği ortamlarda yanlış gördüğü şeyleri açıkça dile getirir, yeri geldiğinde tartışmaktan kaçınmaz, bu uğurda sonraki süreçte yaşanacak gerilimleri de göze alırdı.

Pir Ali Hoca: Hem Sever Hem de Kavgasını Eder. Böyle İste!

Pir Ali Hoca, farklı bir ekolden geliyordu. Bölümü kuran, ağırlığını İstanbul Üniversitesinden hocaların oluşturduğu kuşağın son temsilcilerindendi. Doktora yeterliliğini, bölümün en önemli isimlerinden, saatler süren bir sınav sonrasında almıştı. Doktora tezinde de yine alanın en önemli isimlerinden oluşan bir jüriye girmişti. Bütün aşamaları bileğinin hakkıyla geçmişti. Bu kuşağın önemli özelliklerini de üzerinde taşıyordu. Benim tarzım biraz daha farklılık içeriyordu. Hem öğrenciye yaklaşımımızda hem de lisansüstü sınavlardaki tarzımızda önemli farklılıklar bulunmaktaydı. Ayrıca, Hoca da ben de anabilim dalı konusunda çok hassastık ve bu uğurda zaman zaman çatışıyorduk. Bu kaçınılmaz, aşamayacağımız bir durumdu. Çünkü zaman zaman kaçınılmaz olarak karşı karşıya geliniyordu. Bu nedenlerle son yıllarda Hoca ile olan ilişkimiz bazen iyi bazen de gerilimli bir şekilde geçti.

Örneğin, bir keresinde karşılıklı eleştirileri biraz abartmıştık ve bundan rahatsız da olmuşum. Pir Ali Hocanın yanına gittim ve aramızda bir sorun varsa halletmemiz gerektiğini söyledim. Aldığım cevabı hiç unutmam: “Seni kardeşim gibi severim Memet. Seninle bir sorunum yok, olsa söylerim zaten!” Bu nokta Pir Ali Hocayı anlama açısından çok önemli. Hocanın beni sevdiğini biliyorum. En gerilimli olduğumuz dönemlerde arkamdan hep iyi konuştuğu da defalarca bana aktarıldı. Ki ben de düşündüklerimi/eleştirilerimi Hocanın yüzüne söyledim. Hocaya saygım da bakıydı. Hocanın beni sevmesine rağmen, anlayamadığımız noktalarda yüzüme karşı son derece sert eleştirileri yapması da kişiliğinin bir parçasıydı. Hoca buydu: Ne kadar severse sevsin, saygı duyarsa duysun, kavga etmek gerektiğine inanıyorsa, kavgasını da ederdi...

Son bir yılında, yaşadığımız bir gerilim nedeniyle Hocayla, sadece karşılaştığımızda selamlaşıyor ve kısa kısa konuşuyorduk. Hocanın hastalığı da vardı. Ama Hocanın kavgacılığını bildiğimiz ve Hocayı tanıdığımız için hepimiz, hastalığını ciddi bir dinlenme süreci sonrası atlatacağını düşünüyorduk. Bir gün Derda Hoca

(Küçükalp) aradı ve Pir Ali Hocanın hastanede yattığını ve aramamın iyi olacağını söyledi. Haberim yoktu. Kendime de Pir Ali Hocaya da çok kızmıştım. Hemen aramıştım ve kendisine, hiç olmazsa bir tanıdık vasıtasıyla da olsa, hastane konusunda haber ulaştırmamasına sitem de etmişim. Yaklaşık bir saat konuşmuştuk. Hocayla bazen gerilimler yaşasak da benim için çok özel bir insandır. Hem insan olarak çok sever hem de akademisyen olarak büyük saygı duyarım. Sıcak ve samimi bir konuşma olmuştu. Hastaneden çıktıktan sonra (ziyarete izin vermiyorlardı) yemek yeme konusunda da anlaşmıştık.

Son Karşılaşmalar

Hastaneden çıktıktan sonra yaklaşık 2,5 saat süren bir yemekte buluştuk. Gayet keyifli, uzun ve detaylı bir sohbet sonrası ayrıldık. Hesabı tabii ki Pir Ali Hoca ödedi. Aksi düşünülemezdi bile...

Son görüşmelerimizin biri okulda oldu. Bir toplantıya da gitmemiz gerekiyordu. Hocayla koridorda karşılaştık. Hoca, epey yorgun gözüküyordu. Hocayı, odama davet ettik. Ben, Aşkın Hoca (Keser) ve Şenol Hoca (Baştürk) vardı. Üçümüz de Hocanın o durumda okula gelmesine, derse girmesine çok kızmıştık. Derslerine bizim de girebileceğimizi ve kendisinin gidip dinlenip, daha güçlü bir şekilde dönmesini beklediğimizi belirtmiştik. Üçümüz de derslerine girme konusunda çok samimiydik. Ama, yukarıda da belirttiğim şekilde Hoca önceki akademisyen kuşağının son temsilcilerindendi. Derse bizzat girme ve derslerin aksamaması konusunda çok hassastı. Hastanedeki son günlerinde bile derslerin aksamaması konusu üzerinde titizlikle durdu.

Çok Nitelikli Bir Akademisyendi

Hoca çok iyi bir akademisyendi. Çok çalışkan ve üretkendi. Çok detaycıydı, titizdi. Alanındaki gelişmeleri çok yakından takip eder, toplantı ve kongrelere katılırdı. Akademideki niteliksizliğe, akademik yönden vasat kişilerin önemli yerlerde bulunmasına çok kızdığını söyleyebilirim. İyi olduğunu düşündüğü akademisyenlere büyük saygısı vardı. Akademisyenlerde entelektüel boyutu çok önemsiyordu.

Hep Muhalif Olmak Önemli Özelliğiydi

Hocanın, en önemli özelliklerinden birini sonlara bırakmak istedim. Hocayı tanımlayacak en önemli boyutlardan biri, ezeli muhalifliğidir. Hocada, kesinlikle, bir iktidar alerjisi vardı. Bu muhaliflik, sadece siyasal iktidar olarak düşünülmesin. İktidar odaklarına karşı, özellikle hak arama noktasında muhaliflerden yana olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Biraz da tebessüm ederek bu boyutu biraz daha açmak isterim. Şöyle ki, son dönemlerde özellikle rektör yardımcılığı düzeyinde çok yakın arkadaşları görev aldı. Mehmet Yüce Hoca ve Ferudun Yılmaz Hoca, Pir Ali Hocanın sohbetinin olduğu, yemeğe gittiği, oturup çay kahve içtiği ve sevdiği isimlerdi. Özellikle taşeron/geçici statüdeki işçilerin sorunları olduğunda onların,

rektörlüğe karşı dilekçelerini yazdığını, hak arama taleplerinde onlara yol gösterdiğini, yardımcı olduğunu biliyorum. Bu noktada, her iki hocanın da Pir Ali Hocayı sevdiğini ve kendi dönemlerinde herhangi bir sorun yaşama noktasında, Hocayı uzaktan kolladıklarını da söyleyebilirim. Hoca, bu muhalif tavrı yüzünden akademisyenliği süresince herhangi bir idari göreve gelmedi. Hoca açısından bir önemi var mıydı? Tabii ki hayır, umurunda bile değildi. Bunu da özellikle belirtiyim.

Babalık, En Duygusal Boyutuydu

Pir Ali Hoca, duygusal biri değildi onu söyleyebilirim. Neredeyse 25 yıldan fazla zamandır tanıyorum; duygusal anlarına neredeyse hiç şahit olmadım. Kesin kuralları olan biriydi. Sevdiklerine karşı hoşgörülüydü, sevmedikleri kişilerle zorunlu bir ortam dışında zaten bir araya gelmez, aynı ortamda olmamaya özellikle dikkat ederdi. Çok uzun süren tanışıklığımızda, onun olağanüstü duygusallığına sadece bir kişide şahit oldum: Oğlu Mir Mehmet Çınar. Oğlundan söz açılınca, bahsederken, birlikteyken bambaşka bir ruh haline bürünüyordu. Adeta gözleri parlıyordu. Müthiş sefkatli, duygusal, sevgi dolu bir tavra sahipti...

Derin İzler Bıraktı

Ölümünü hiç beklemiyorduk onu söyleyeyim. Hoca, hayatı boyunca kavgacı ve dirençli biri olmuştu. Hastalık Hocayı zorluyordu ama hepimizdeki düşünce, bir süre dinlendikten sonra yine aramıza döneceği şeklindeydi. Ölümü hepimiz için şok edici oldu.

“Bir insan onu hatırlayan son kişi öldüğünde ölür” denir; Pir Ali Hocanın, hayatlarına dokunduğu çok sayıda kişinin, Hocayı hayatları boyunca hatırlayacaklarını/ hatırlatacaklarını söyleyebilirim. Bazı insanlar vardır. Hayattan sessiz sakin bir şekilde geçip giderler, ölümlerinden kısa bir süre sonra da unutulurlar. Adeta hiç yaşamamış gibidirler. Pir Ali Hoca, öyle biri değildi. Hoca, bulunduğu ortama damgasını vuran, renkli, hoşsohbet, baskın, kanlı canlı, yaşayan, ruhu olan bir karakterdi. Sevenlerinde derin izler bıraktığını söyleyebilirim. Kendi adıma konuşmam gerekirse hala hocanın hayatta olduğu gibi bir hâleti ruhiyeye sahibim. Bir şeyle uğraşırken, birden aklıma gelmesi sıklıkla oluyor. Odasının önünden geçerken, hâlâ kapı açılacakta Pir Ali Hoca ile karşılaşıp bazen sohbet edip, bazen de içeri de çay içmeye davet edecek gibi hissediyorum. Çok uzun yıllar sonra da hocayı tanıyan arkadaşlarımızla sanki bugünkü gibi konuşacağımızı biliyorum. Unutulmayacak çok güçlü bir karakter olduğunu tekrar ifade edeyim.

Fürüş Ferruhzad’ın “Kuş Ölür. Sen Uçuşu Hatırla” mısralarını çok severim. Hayatta geçirilen anların/vakitlerin/yaşananların ne kadar önemli olduğunu vurgular. Hocayla, geçirdiğimiz yolculuğun çok keyifli ve iz bırakıcı olduğunu söyleyebilirim. Bu dünyadan bir Pir Ali Kaya geçti: Hayatına dokunduğu insanlarda derin izler de bırakarak...